

BESEDA UREDNIKA

Izid 26. številke revije sovпада z iztekom (druge polovice) jubilejnega leta reformacije. Tudi druga polovica leta je bila obeležena z vrsto prireditev in dogodkov, ki so se zgostili okrog praznika dneva reformacije. V Ljubljani je bila osrednja državna proslava v Cankarjevem domu, Evangeličanska cerkev AV je skupaj s Slovenskim protestantskim društvom Primož Trubar počastila obletnico s posebno proslavo v Murski Soboti in s svečanim bogoslužjem v cerkvi Primoža Trubarja v Ljubljani; skrbno pripravljene proslave so bile v Krškem, domačem kraju Jurija Dalmatina in Adama Bohoriča, na Trubarjevi Rašici, v Kopru že 4. oktobra, v spomin na dan smrti koprskega rojaka Petra Pavla Vergerija ml., pa v Mariboru, Gornji Radgoni in drugod. V Škofji Loki je filatelistično društvo pripravilo tematsko razstavo znamk, v prekmurskem pokrajinskem muzeju so se z razstavo spomnili žensk v reformaciji. Združenje Trubarjev forum je ob jubileju izdalo posodobljeno besedilo Novega testameta Dalmatinove *Biblije* 1584.

Tudi na tem mestu velja zabeležiti, da so obletnici reformacije in samemu dnevu reformacije prvič pri nas posvetili primerno spoštljivo pozornost tudi v Rimskokatoliški cerkvi z udeležbo cerkvenih predstavnikov na svečanih bogoslužjih in proslavah, z obeleženjem praznika v katoliškem časopisu *Družina* in nenazadnje s knjižno izdajo/prevodom izvrstnega izbora Luthrovih misli (*Luther za katoličane*) – vse v duhu II. vatikanskega koncila, skupnega dokumenta Katoliške cerkve in Sve-

tovne luteranske zveze *Od konflikta do skupnosti* (o katerem smo pisali v številki 25) ter prizadevanj papeža Frančiška.

Vse to dogajanje je ponovno pokazalo, da je dan reformacije v Sloveniji res praznik vernikov Evangeličanske cerkve AV in vseh drugih reformatorskih cerkva, da pa ima hkrati naravo in pomen javnega praznika, ki/ker obnavlja in ohranja spomin na reformacijske začetke temeljne sestavine slovenske identitete, slovenskega knjižnega jezika. Vsebina proslav je znova pokazala, da je na Slovenskem – v sozvočju s poimenovanjima – duh reformacije in protestantizma navzoč tudi kot spodbuda in opora za protest proti vsakršnemu kulturnemu in idejnemu monopolu, privilegijem, zaprtosti, negibnosti in okostenelosti.

V Republiki Sloveniji imamo tako več vrst praznikov. Imamo za vse države običajne »državno državne« praznike, ki slavijo za državo neposredno konstitutivne dogodke (razglasitev neodvisnosti, ustanovitev republike ali kraljevske dinastije, odločilne bitke, zmage in včasih poraze, ozemeljske pridobitve ipd.); imamo praznike, ki jih delimo z ljudmi evropskih in drugih narodov in ki izražajo/ohranjajo skupne verske ali druge tradicije in pridobitve (božič, novo leto, velika noč, prvi maj, prvi november ...); imamo kot drugod različne posebne – ne skupne – verske, poklicno-stanovske, regionalne praznike. Imamo pa tudi dva posebna skupna praznika, kakršnih drugod praviloma ne poznajo, ki/ker izražata in negujeta zavest o specifični poti oblikovanja slovenskega naroda in njegove (samo)zavesti, njegovega »rojstva iz besede« in njegovega ohranjanja skozi slovensko besedo in kulturo: kulturni praznik oziroma Prešernov dan in dan reformacije in/kot Trubarjev dan. Lahko bi rekli poseben vseslovenski umetnostno-kulturni in versko-kulturni dan ...

Pričujoča številka ni standardno urejena. Oblikovno in vsebinsko je obeležena s poudarkom na 500-letnici reformacije, čeprav ne v celoti in ne izčrpno: jubilejno leto naj bi dalo pečat tudi še naslednji številki. (Prvotno smo načrtovali le eno, in to v celoti posebno, jubilejno številko.) Poleg običajnih rubrik *Razprave*, *študije*, *Razgledi*, *vpogledi*, *Kronika* imamo namesto drugih stalnih rubrik tokrat rubriko *Vpogled v evropske razprave ob 500-letnici*. V njej s soglasjem avtorjev objavljamo

prevode treh razprav z velikega mednarodnega kongresa *500-let reformacije: pomen in izzivi*, ki sta ga v Zürichu skupaj pripravili dve začetni »deželi reformacije«, natančneje dve dedinji prvih »cerkva reformacije«, Evangeličanska Cerkev v Nemčiji (EKD) in Švicarska evangelijska/evangeličanska zveza Cerkva (SEK). Za prevod in objavo smo izbrali tri temeljne teološke razprave, ki o jih prispevali reprezentativni avtorji iz treh neluteranskih protestantskih okolij: iz Anglije, Švice in Dunaja. Z njimi nadaljujemo in dopolnjujemo teološko refleksijo reformacije, ki smo jo začeli v prejšnji številki ob prikazu omenjenega skupnega luteransko-katoliškega dokumenta. Lord Rowan Williams, profesor v Cambridgu in nekdanji nadškof Canterburyja, Peter Opitz, profesor za cerkveno zgodovino in vodja Inštituta za zgodovino švicarske reformacije na univerzi v Zürichu, ter Ulrich Körtner, profesor za sistematsko teologijo na Evangeličanski teološki fakulteti dunajske univerze, so gotovo prominentni glasovi sodobne teološke refleksije dosežkov, poti in stranpoti ter perspektiv reformacijskega gibanja v Evropi.

V rubriki **Razprave, študije** so tri razprave posvečene razmerju med (protestantsko) teologijo in (moralno, socialno, politično) filozofijo: ne splošno pregledno ali primerjalno, ampak z analitičnim vpogledom v dela treh oziroma štirih avtorjev, ki/ko so tako ali drugače obeležena z odnosom do reformacije in reformacijske teologije – Kanta, Marxa (in Engelsa) ter sodobnega teologa in filozofa Paula Tillicha. Zdravko Kobe, najboljši poznavalec Kantove filozofije na Slovenskem, pronicljivo analizira vprašanje razmerja med nemškim luteranskim pietizmom in Kantovo moralno filozofijo; posebej se zaustavi pri Kantovem obravnavanju zla. Immanuel Kant, filozof, ki je vseskozi živel in delal v luteranskem okolju pruskega Königsberga, je, kot je znano, jasno in ostro razlikoval med filozofijo in teologijo, toda hkrati svoje (razsvetljske) filozofije ni razumel kot sovražnika vere in teologije (in cerkve) kot francoski razsvetljenci v svojem katoliškem okolju. Božidar Debenjak obsežno dokumentira in analizira poglede Karla Marxa in Friedricha Engelsa na Luthra in reformacijo ter jih umešča v širši kontekst njihovih pogledov na družbeno vlogo religij(e) sploh. Cvetka Hedžet Toth osvetli podobo protestantskega teologa in filozofa Paula Tillicha (1886–

1965), med misleci 20. stoletja verjetno najizrazitejšega in najprodornejšega »luterana na meji« med teologijo in filozofijo; Tillich je zapustil nacistično Nemčijo in deloval v ZDA.

Matjaž Črnivec se loteva vprašanja protestantske mistike kot prvenstveno »mistike Božje besede«. Ker je protestantsko krščanstvo v primerjavi s katoliškim in pravoslavnim mistiki najmanj naklonjeno ali ji celo nasprotuje, sta njegovi tema in teza izzivalni, toda zlasti z ozirom na Luthra je tema neizogibna in teza dovolj utemeljena. Aleksander Erniša ob raziskovanju ključnih Trubarjevih teoloških opredelitev natančneje predstavi Luthrovo in luteransko razumevanje zakramenta.

Tokratno središčno rubriko **Vpogled v evropske razprave ob 500-letnici** začenjamo s prispevkom Rowana Williamsa o dediščini reformacije, o nesporno pozitivnih in vsaj dvoreznih, vprašljivih posledicah (sprejemanja in interpretiranja) reformatorskih stališč, njihovih medsebojnih razmerjih in perspektivah. Peter Opitz posebej izpostavi specifični prispevek švicarske (»mestne«) reformacije. Vidi ga v njenem poudarjanju Duha, skupnosti (vernikov), poudarku na spravi med Bogom in ljudmi (ne le na individualnem opravičenju in odrešenju) ter v družbeni etični zavzetosti, ki (naj) izhaja iz tega tudi danes. Ker se je Trubar pri svoji opredelitvi za reformacijo zlasti v začetku navdihoval tudi pri švicarskih reformatorjih, je poznavanje njihovega duha za nas še posebej pomembno. Ulrich Körtner natančno in kritično raziskuje in potrjuje aktualnost štirih reformatorskih »samo« (*sola gratia, solus Christus, sola fide, sola scriptura*): če jih razumemo in interpretiramo v njihovi medsebojni povezanosti (in medsebojnem omejevanju). Posebej kritično je njegovo raziskovanje načela »samo Pismo« (ki smo ga srečali že ob prikazu njegovega spisa »Reformatorska teologija v 21. stoletju« v *Stati inu obstatu* 13–14/2011).

Razgledi, vpogledi ponudijo vpogled v mednarodno znanstveno konferenco ob 500-letnici reformacije v Luthrovem Wittenbergu, v različnost, a tudi konvergentnost tem, poudarkov, udeležencev, stališč, ki jih je priklicala naslovna tema konference o reformaciji in vzponu pluralizma v Evropi. Vpogled je omogočil Žiga Oman, ki se je sam ude-

ležil konference v organizaciji Refo500RC, mednarodnega združenja univerz in inštitutov pri preučevanju reformacije. Oman je tudi avtor prikaza knjige Sonje Domröse o ženskah v reformaciji, o spodbudah, ki so jih dobile z reformacijo, in spodbudah, ki so jih vnašale v reformacijsko gibanje in cerkve (vse do danes), a tudi o ovirah in nasprotovanjih, ki so jih bile pri tem deležne. Franc Kuzmič omogoča vpogled v protestantizem na Gradiščanskem, avstrijski zvezni deželi, katere večji del je tako kot naše Prekmurje pripadal ogrski kroni in bil zato deležen večje (izbojevane) svobode za luterance in kalvince kot habsburške dedne dežele (današnje Avstrije in Slovenije).

V **Kroniki** objavljamo govor dr. Milana Brgleza, predsednika Državnega zbora, ki je bil slavnostni govornik na letošnji državni proslavi dneva reformacije in 500-letnice reformacijskega gibanja v ljubljanskem Cankarjevem domu 30. oktobra 2017.

Marko Kerševan

[https://doi.org/10.26493/2590-9754.13\(26\)237-241](https://doi.org/10.26493/2590-9754.13(26)237-241)